

SZÁZADOK
A MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁRSULAT FOLYÓIRATA
149. ÉVFOLYAM (2015.) 1–6. SZÁM

A MAGYARORSZÁGI HOLOKAUSZT HETVEN ÉV TÁVLATÁBÓL

Ungváry Krisztián: Mesterterv? A deportálások döntési mechanizmusa I/3

TANULMÁNYOK

- Anderle Ádám*: A Rajk-per spanyolországi előzményei VI/1327
Bácsatjai Dániel: Az egresi ciszterci monostor korai történetének kérdései II/263
Baráth Magdolna: „Őnök mostantól független országok vezetői!”
 Szovjet csapatkivonás Magyarországról I/121
Cziráki Zsuzsanna: Habsburg–Oszmán diplomácia a 17. század közepén:
 Simon Reniger konstantinápolyi Habsburg rezidens kinevezésének
 tanúságai (1647–1649) IV/835
Czoch Gábor: Városi tisztújítás Kassán 1848-ban V/1113
Csákó Judit: Volt-e krónikása II. Andrásnak? Megjegyzések gestaszerkesztményünk
 13. század eleji átdolgozásának problematikájához II/301
Deák Ágnes: A „Bach–Zichi huszár”-ok. Hivatalvállalás a Schmerling-provizórium idején . . V/1135
Demmel József: Kirándulás a magyar nemzeti múltba? Jozef Viktorin szlovák életműve
 és a visegrádi várromok III/535
Dobszay Tamás: „A falu jegyzője”. Az alsófokú igazgatás személyi feltételeinek
 kérdése a rendiség utolsó évtizedeiben V/1055
Feld István: A magánvárak építésének kezdetei a középkori Magyarországon
 a régészeti források tükrében. II. II/333
Hantos-Varga Márta: Az ideológiai ellenfél és a politikai ellenség elkülönítésének
 problémái. Sajtóvita a baloldallal való együttműködés lehetőségeiről 1943 tavaszán I/87
Héjja Julianna Erika: „Hűtlenségi és visszaélési botrányos tények”.
 Vármegyei tisztviselői kihágások, felelősségre vonás, fegyelmi eljárás
 a 19. század első felében V/1069
Jasna Turkalj: Az „új és régi Jelačić kultusz” ellenfelei –
 A jogpártiak Josip Jelačić bánról III/557
Kiss Dávid: A Munkásország utolsó hónapjai VI/1597
Kujbusné Mecsei Éva: „Ki légyen főbíránk?” (Nyíregyháza főbírái 1753 és 1848 között) . . V/1079
Markó Richárd: Adalékok a magyarországi zsidóság közjogi helyzete történetéhez
 rendi országgyűléseink tükrében 1790–1830. (II.) V/1163
Pál Lajos: Egy folyóirat a történész viták keresztútjában, Századok (1931–1943) I/33
Palasik Mária: A budapesti kitelepítések politikai háttere és levezénylése, 1951–1953.
 „Lehetetlen, hogy a város legdöntőbb részében ezrével lakjanak a régi rendszer
 elszánt hívei. VI/1363
Pálosfalvi Tamás: Tettes vagy áldozat? Hunyadi László halála II/383
Soós László: Tisza István kormányalakítása és parlamenti küzdelmeinek első időszaka
 (1903. november 3–1904. április 19.) III/575
Tóth Árpád: Nemesség, polgárság és honorácior értelmiség határán:
 városi tisztviselők a késő rendi társadalom korszakában V/1093
Tózsza-Rigó Attila: Az állami és az üzleti szféra összefonódása a kora újkori
 gazdasági rendszerben. Újabb adatok a délnémet vállalkozói társaságok
 hitelezési tevékenységéhez IV/803
Zakar Péter: Adalékok a felföldi mértékletességi egyesületek történetéhez.
 Ján Andráscsik szlovák katolikus pap élete V/1211

KÖZLEMÉNYEK

<i>Devescovi Balázs</i> : Anekdoták és apróságok Eötvös Józsefről	III/661
<i>Hernády Zsolt</i> : „...küzdve a hontalanság fájdalmaival...” Rónay Jácint levelei Szemere Bertalanhoz	III/625
<i>Keresztes András</i> : „Tükör által...” Nagy Töhötöm együttműködése az állambiztonsági szolgálatokkal	VI/1471
<i>Kökényesi Zsolt</i> : Mise és presztízs. A magyar főpapok jelenléte és reprezentációja a bécsi udvarban 1711 és 1765 között.	IV/905
<i>Körmendi Tamás</i> : Szent László horvátországi háborújáról. Az 1091. évi hadjárat történetének forráskritikai vizsgálata	II/443
<i>Murber Ibolya</i> : Az Anschluss és a magyar külpolitika a két világháború között.	I/167
<i>Nagy János</i> : A vármegyei követküldési gyakorlat jellegzetességei az 1751. évi országgyűlés példáján	IV/941
<i>Nemes Gábor</i> : Magyarország kapcsolatai az Apostoli Szentszékkal (1523–1526)	II/479
<i>Pósán László</i> : Városlakó földbirtokosok a középkori Poroszországban	II/507
<i>Tamás Ágnes</i> : „És most mutasd, hogy vidám vagy!” A magyar millenniumi ünnepségek karikatúrákon	V/1247
<i>Viskolcz Noémi</i> : Esterházy Anna Júlia (1630–1669)	IV/873
<i>Völgyesi Orsolya</i> : Túlélés vagy megújulás? Himfy Ferenc káplán és a katolikus alsópapság szerveződése az 1940-es, 1950-es évek fordulóján	VI/1445
<i>Zsoldos Ildikó</i> : „A mi háborúnk igazságos...” A szatmári Vécseyek és az első világháború.	V/1261

MŰHELY

<i>Gyarmati Enikő</i> : 1914 — A júliusi válság régi–új historiográfiai olvasatai az első világháború centenáriumán	III/711
<i>Gyöngyössy Márton</i> : Szapolyai János pénzverése (1527–1540).	IV/959
<i>Petrás Éva</i> : „Álarcok mögött”. Nagy Töhötöm élete	I/203
<i>Rab Virág</i> : Gerard Visseringnek és kapcsolatainak szerepe az európai gazdaság újjaélesztésében (1919–1925)	VI/1521
<i>Urbán Aladár</i> : „Felséges Haza!” Pest és Buda folyamodványa a pozsonyi országgyűléshez 1848. március 17-én	III/697

DOKUMENTUMOK

<i>Gecsényi Lajos</i> : Emigrációs útkeresések. A Magyar Nemzeti Bizottmány előtörténetéhez. . .	VI/1487
--	---------

VITA

<i>Ö. Kovács József</i> : A paraszti társadalom felszámolása a kommunista diktatúrában. Megjegyzések és kérdések egy jelenkor történeti „recenzió” keletkezéséhez	VI/1545
--	---------

KISEBB CIKKEK

<i>Fehér Lilla – Kanász Viktor</i> : Pázmány Péter 1628-ban írt levele Dallos Miklós győri püspökhöz	IV/983
<i>Kiss Balázs – Oláh Róbert</i> : Pázmány Péter két ismeretlen missilise 1618-ból.	IV/975

FIGYELŐ

<i>Eöry Áron</i> : „Az Éjszakamerikai Szabad Statusokról” – Glant Tibor idegenvezetésével . . .	III/755
<i>Karády Viktor</i> : Társadalompolitika és a zsidó vagyon a Horthy-korszakban a Soá-ig. Ungváry Krisztián könyve kapcsán	VI/1503
<i>Kovács László</i> : Kísérletek a Kárpát-medencei 10–11. századi magyar sír-, szórvány- és kincsleletek teljességre törekvő kiadására: leletkataszter, korpusz	IV/989
<i>Szabó Csaba</i> : A Bécsi Magyar Történeti Intézet elmúlt négy éve (2010–2014)	I/229

TÖRTÉNETI IRODALOM

- A Divided Hungary in Europe. Exchanges, Networks and Representations, 1541–1699. I–III. (Ism.: *iff. Barta János*) IV/1043
- Amikor „fellazult tételben fogalmazódott meg a világ”
Magyarország a hatvanas években. (Ism.: *Erdős Kristóf*) I/252
- Antje Bosselmann – Ruickbie*: Byzantinischer Schmuck des 9. bis frühen
13. Jahrhunderts. Untersuchungen zum metallenen dekorativen
Körper schmuck der mittelbyzantinischen Zeit anhand datierter Funde.
Spätantike – Frühes Christentum – Byzanz. Kunst im ersten Jahrtausend.
(Ism.: *Mesterházy Károly*) II/530
- Baráth Magdolna*: A Kreml árnyékában. Tanulmányok Magyarország és
a Szovjetunió kapcsolatának történetéhez, 1944–1990 (Ism.: *Vörös Boldizsár*) . . . IV/1051
- Bizánci források az Árpád-kori magyar történelemhez. Kiegészítés Moravcsik Gyula
„Az Árpád-kori magyar történet bizánci forrásai” című forrásgyűjteményéhez
(Ism.: *Makk Ferenc*) IV/1039
- Borhi László*: Nagyhatalmi érdekek hálójában. Az Egyesült Államok és Magyarország
kapcsolata a második világháborútól a rendszerváltásig (Ism.: *Magyarics Tamás*). . . VI/1567
- Búvópatakok – A jobboldal és az állambiztonság, 1945–1989 (Ism.: *Ablonczy Balázs*) I/246
- Die Protokolle des Österreichischen Ministerrates 1848–1867 III. Abteilung: Das Ministerium
Bul-Schauenstein. Bd. 6. 3. März 1857 – 29. April 1858 (Ism.: *Deák Ágnes*) III/769
- Fodor Pál*: Szülejmán szultántól Jókai Mórig. Tanulmányok az oszmán–török
hatalom szerkezetéről és a magyar–török érintkezésekről.
Magyar történelmi emlékek. Értekezések (Ism.: *Kovács Nándor Erik*) VI/1553
- Forró Lajos – Molnár Tibor*: Tragikus emberi sorsok 1944-ből
a partizániratok tükrében. Magyarkanizsa község (Ism.: *Lukács B. György*) III/780
- Germuska Pál*: A magyar középgepipar. Hadiipar és haditechnikai termelés
Magyarországon 1945 és 1980 között (Ism.: *Honvári János*). VI/1574
- Glósz József*: A rendiség alkonya. Válogatott tanulmányok
(Ism.: *Szijártó M. István*) III/777
- Grenzöffnung 1989. Innen- und Außenperspektiven und die Folgen
für Österreich (Ism.: *Murber Ibolya*) V/1317
- Hajdu Tibor – Pollmann Ferenc*: A régi Magyarország utolsó háborúja 1914–1918
(Ism.: *Ligeti Dávid*) IV/1049
- Kovács István*: Bem tábornok, az örök remények hőse (Ism.: *Valló Gábor*) III/775
- Lengyel, magyar „két jó barát”. A magyar–lengyel kapcsolatok dokumentumai,
1957–1987 (Ism.: *Baráth Magdolna*) V/1320
- Magyar–francia kapcsolatok 1945–1990. Források (Ism.: *Garadnai Zoltán*). V/1309
- Magyarok és szerbek, 1918–2012. Együttélés, múltfeltárás, megbékélés –
Hungarians and Serbs, 1918–2012. Coexistence, Revealing the Past,
Reconciliation (Ism.: *Juhász József*) V/1301
- Marchut Réka*: Töréspontok. A Budapest környéki németység második világháborút
követő felelősségre vonása és annak következményei (1920–1948)
(Ism.: *Eiler Ferenc*) I/241
- Merénylettől hadüzenetig. A béke utolsó hónapja a Monarchia Magyarországon
(1914. június 28. – 1914. július 28.) (Ism.: *Ligeti Dávid*). I/237
- Ö. Kovács József*: Vidéki Magyarország 1945–1970. Dokumentumok földről,
hatalomról, emberi sorsokról (Ism.: *Papp István*) V/1322
- Paksa Rudolf*: Szálasi Ferenc és a hungarizmus (Ism.: *Turbucz Dávid*) I/243
- Pálffy Géza – Soltész Ferenc Gábor – Tóth Csaba*: Coronatus Posonii ...
Bratislavské korunovačné medaily a žetóny (1563–1830) (Ism.: *Buza János*). IV/1041
- Pap József*: Tanulmányok a dualizmus kori magyar parlamentarizmus
történetéből (Ism.: *Székely Tamás*) III/766
- Popély Gyula*: Felvidék 1918–1928. Az első évtized csehszlovák uralom
alatt (Ism.: *Varga Sándor*) VI/1562
- Raáb Renáta*: Ausztria schleswigi politikája 1848–1852 (Ism.: *Majeros István*) VI/1560

<i>Renate Zedinger</i> : Franz Stephan von Lothringen (1708–1765) Monarch, Manager, Mäzen (Ism.: <i>Kulcsár Krisztina</i>)	IV/1047
<i>Robert de Clari</i> : Konstantinápoly hódoltatása (Ism.: <i>Csákó Judit</i>)	II/525
Rukopisnyj traktat „o koronah” načala XVIII. V.: památnik ruszko-vengerskih kulturnih svázej (Ism.: <i>Pálffy Géza</i>)	V/1298
<i>Sasfi Csaba</i> : Gimnazisták és társadalom Magyarországon a 19. század első felében (Ism.: <i>Ugrai János</i>)	VI/1556
<i>Solymosi József</i> : Forradalom és szabadságharc Északkelet-Magyarországon 1848–1849-ben (Ism.: <i>Süli Attila</i>)	III/772
<i>Susana Andea</i> – <i>Avram Andea</i> – <i>Adinel Dincă</i> – <i>Livia Magina</i> : Scris și societate în Transilvania secolilor XIII–XVII (Medievalia II) (Ism.: <i>Nagy Levente</i>)	V/1297
<i>Šutaj, Štefan</i> : Maďarská menšina na Slovensku v 20. storočí (Ism.: <i>Bóna László</i>)	V/1305
<i>Szakály Sándor</i> : A 2. vkf. Osztály. Tanulmányok a magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás történetéből 1918–1945 (Ism.: <i>Pritz Pál</i>)	V/1314
„Törvényes” megszállás. Szovjet csapatok Magyarországon 1944–1947 között (Ism.: <i>Romsics Ignác</i>)	V/1311
Účty dvora prince Zikmunda Jagellonského, vévody hlohovského a opavského, nejvyššího hejtmana Slezska a Lužic, z let (1493) 1500–1507. / Rationes curiae Sigismundi Jagellonici, ducis Glogoviensis et Opaviensis, Silesiae et Lusatiarum summi capitanei, de annis (1493) 1500–1507. (Ism.: <i>Neumann Tibor</i>)	V/1295
<i>Valerij Sergeevic Flërov</i> : „Goroda” i „zamki” chazarskogo kaganata. Archeologiceskij real’nost’. Mosty kul’tury. („Towns” and „castles” in the Khazar kaganate. Archeological reality) (Ism.: <i>Bálint Csanád</i>)	II/523
<i>Vincze Zoltán</i> : A kolozsvári régészeti iskola a Pósta Béla-korszakban (1899–1919). (Ism.: <i>M. Lezsák Gabriella</i>)	II/528
<i>Vizi László Tamás</i> : „Kövesd példájokat vitéz eleidnek...” A magyar nemesi felkelés a francia háborúk időszakában, különös tekintettel Székesfehérvár és Fejér vármegye inszurrekciós szerepére (Ism.: <i>Miklós Péter</i>)	III/765
<i>Zinner Tibor</i> : „A nagy politikai affér”. A Rajk–Brankov-ügy I. (Ism.: <i>Izsák Lajos</i>)	III/783

KRÓNKA

„A történetírás antropológiai perspektívái: 1914 Európában” Beszámoló az MTA Magyar–Román Történész Vegyesbizottság XXII. üléséről (<i>Papp Csilla</i>)	III/797
Beszámoló a Megszállástól – megszállásig. Magyarország a nagyhatalmak szorításában 1944–1949. című konferenciáról. (<i>Ligeti Dávid</i>)	I/257
Emlékezés Unger Mátyás „tanár úrra” (Lébény, 1921. január 30. – Helsinki, 1985. november 5.) (<i>Bak Borbála</i>)	VI/1579
† Ódor Imre (1959–2015) (<i>Hermann Róbert</i>)	III/794
† R. Várkonyi Ágnes (1928. II. 9–2014. XII. 13.) (<i>Horn Ildikó</i>)	III/787

CONTENTS

STUDIES – *György Kurucz*: Estate Management, Farming, Debt Servicing. The Finances of Count László Festetics from the Period of Taking over His Inheritance to the Early Phase of the Sequestration of His Estates 1820–30 – *János Veliky*: Position-marking Political-ideological Points of View in the Second Phase of the Széchenyi-Kossuth Debate – *Miklós Konrád*: Jews' Hungarian Nation. Jewish Scientific Description of Hungarian National Past, with Special Regard to the Khazar Theory – ARTICLES – *György Tilcsik*: When even Horseshit was of No Help. The Bloody Encounter of a Patriotic Swineherd and an Unpatriotic Blacksmith Lad – or a Foretaste of the 1848 Revolution in a Tavern in County Vas? – *Ágnes Deák*: The Divine Inspiration of Major Karger. The Memorandum of Gabriel Jasmagy on the Discovery of the Hungarian Coronation Insignia (1866) – *László Soós*: István Tisza as Head of the Caretaker Government (27 January – 18 June 1905) – ATELIER – *Gábor Vaderna*: Wedding in Patrician Poetry at the Beginning of the Nineteenth Century. The Poetical Representation of the Marriages of Alexandra Pavlovna and Palatine Joseph Habsburg, and Count Lajos Rhédey and Zsuzsanna Patay – *Adrienn Szilágyi*: A Case of Estate Alienation in the Early Nineteenth Century. The Sale of the Assets of the Stockhammer Family in Békés County – HISTORICAL LITERATURE – CHRONICLE

Kiadó: Magyar Történelmi Társulat
1014 Budapest, I. Úri u. 53.
Nyomdai előkészítés: Paulus-Publishing Bt.
1028 Budapest, Községház utca 37.
Nyomás, kötészet: Krónikás Bt. Biatorbágy
F.v.: Horváthné Nagy Erzsébet
HU ISSN 0039–8098